

Barcelona, 29 de novembre de 2025

Moltes gràcies per la gentil invitació a venir a la bella ciutat de Barcelona per parlar de l'esperança evangèlica. És un plaer especial fer-ho en una Jornada en honor de Sant Jordi, que també és el patró d'Anglaterra. Ell rescatava joves dones d'un drac. Avui el drac seria acusat de discriminació per sexe i edat per no voler-se menjar vells com jo!

Sens dubte, el repte més gran que afrontem avui és com donar esperança als joves. Teilhard de Chardin deia: «el futur pertany a aquells que donen a la pròxima generació un motiu per tenir esperança».¹ Una catàstrofe ecològica sembla cada vegada més probable. L'huracà Melissa, que va provocar tanta devastació al Carib, sembla un signe del que ha de venir. Els joves estan perdent la confiança en la democràcia. L'ordre internacional dels darrers vuitanta anys s'està ensorrant.

Sant Jordi s'ha convertit en un símbol d'esperança per a les persones que pateixen qualsevol forma d'opressió, no només dracs! Jo mateix he trobat esperança en les visites a les terres properes al lloc d'origen de Sant Jordi. Crec que es considera que tant el seu pare com la seva mare provenien del que avui és Síria. He visitat l'Iraq sovint, Síria només una vegada i, més a l'oest, Algèria. Sovint he anat a aquests països amb la intenció de portar esperança a comunitats cristianes aïllades, però han estat elles les que m'han donat esperança a mi. Déu diu a Osees: «[M]ireu, jo la persuadiré, i la conduiré al desert, i parlaré al seu cor.» (Osees 2,14). Potser és en els deserts silenciosos del món on les paraules de tendresa de Déu se senten amb més claredat.

Així doncs, voldria compartir amb vosaltres les expressions d'esperança evangèlica que he trobat en aquests països.

Fer el bé pel bé mateix

Comencem per les expressions menys dramàtiques d'esperança: fer bones obres pel seu propi valor, fins i tot si sembla que no aconsegueixen gaire. Quan Jesús demana als deixebles que donin menjar als cinc mil, ells li responen: «Aquí només tenim cinc pans i dos peixos» (Evangeli segons Mateu 14,17). Però això és suficient.

Els petits pans i peixos que podem aportar poden semblar poca cosa davant dels enormes reptes del nostre món, però, en les mans del Senyor de la collita, aconseguiran més del que podem imaginar. Sant Pau diu que «Déu ens ha creat en Jesucrist, i ens ha destinat a realitzar les bones obres que ell mateix havia preparat perquè visquéssim practicant-les.»

¹ Traducció de la cita dins: Johnson, Mary, Patricia Wittberg i Mary L. Gautier (2014) *New Generations of Catholic Sisters: The Challenge of diversity*, Oxford, p.24.

(Carta als Efesis 2,10) Ens hem d'aixecar del llit i estar atents a qualsevol bona obra que calgui fer aquell dia. Terry Eagleton escriu: «Les accions més plenes són aquelles que es realitzen com si fossin les darreres, i així s'acompleixen no pas per les seves conseqüències, sinó pel seu propi valor.»

Al costat del nostre priorat a Bagdad hi ha una llar per a infants abandonats de totes les confessions, gestionada per les germanes de la Mare Teresa. Mai oblidaré la Nura, d'uns vuit anys, nascuda sense braços ni cames, donant menjar als nens més petits amb una cullera a la boca. Era una petita llum en un lloc fosc. Qui sap quin bé pot fer el Senyor sorgir d'aquests petits actes d'amor.

Primo Levi, el químic jueu, rebia cada dia un petit tros de pa d'un jove italià anomenat Lorenzo. Va escriure: «Crec que en realitat va ser gràcies a en Lorenzo que soc viu avui; i no tant per la seva ajuda material com pel fet que, amb la seva presència, amb la seva manera natural i simple de ser bo, em recordava constantment que encara existia un món fora del nostre, quelcom i algú encara pur i íntegre, no corrupte, no salvatge... quelcom difícil de definir, una possibilitat remota de bé, però per la qual valia la pena sobreviure. Gràcies a en Lorenzo vaig aconseguir no oblidar que jo mateix era un home.»² Els petits trossos de pa d'en Lorenzo alimentaven l'ànima de Primo Levi.

Ensenyar i estudiar

En el Nou Testament, l'esperança també arrela en l'estudi i en l'ensenyament. Jesús va ser, en primer lloc, un rabí, un mestre. Aquells que el seguien eren deixebles: literalment, estudiants. Penseu en els Fets dels Apòstols 8, quan l'eunuc estudia el text d'Isaïes. Felip s'hi acosta. L'Esperit li diu: «Ves a atrapar aquell carruatge.» Aleshores Felip hi va corrents i sent l'eunuc que llegeix el profeta Isaïes. Li pregunta: «¿Ho entens, això que llegeixes?» Ell respon: «I com puc entendre-ho, si ningú no m'hi ajuda? » I convida Felip a pujar i seure al seu costat... Llavors Felip comença a parlar, i partint d'aquell mateix passatge de l'Escriptura, li anuncia la bona nova de Jesús (Fets dels Apòstols 8, 29,30,35). La proclamació de l'evangeli és inseparable de la interpretació i l'estudi.

Quan vaig anar a l'Iraq el 2015, Da'esh —o ISIS— havia envaït el nord del país, la plana de Nínive. La primera cosa que van fer va ser destruir les escoles, moltes d'elles cristianes, i moltes gestionades per les germanes dominicanes iraquianes. Quan hi vaig tornar dos anys després, Da'esh havia estat expulsat, i les nostres germanes havien tornat. La primera cosa que van fer va ser reconstruir les escoles. Abans de reconstruir les seves

² Traducció de la cita dins «Survival in Auschwitz», publicat *The Tablet* el 21 de gener de 2006.

llars, van reconstruir les escoles. Cada lloc d'estudi, des d'una escola primària fins a una universitat, és un seminari d'esperança.

A les nostres escoles catòliques, estudiants musulmans, cristians i yazidites s'asseuen de costat i esdevenen amics. A Bagdad, una jove estudiant musulmana em va dir que les seves millors amigues són cristianes. Quan una germana dominicana va haver d'anar al metge, en tornar va trobar una professora musulmana fent la classe de catecisme als alumnes cristians. La professora li va dir: «No volia que perdessin una classe.»

Estudiar és la trobada fecunda amb aquells amb els quals no estàs d'acord. Ens crida més enllà de la polarització que fereix la societat. Jonathan Franzen, l'escriptor nord-americà, ha escrit: «Algoritmes invisibles de Facebook i Google t'encaminen cap a continguts amb els quals estàs d'acord, i les veus dissidents callen per por de ser atacades, assetjades o eliminades. El resultat és una sitja en què, siguis al bàndol que siguis, et sents absolutament legitimat per odiar allò que odies.»³ Però l'estudi t'ensenya a gaudir de la discussió, no per guanyar, sinó perquè la veritat brolli —una veritat més gran que la de qualsevol de les dues bandes. El meu amic James Alison va escriure un llibre brillant anomenat *The Joy of Being Wrong* [L'alegria d'equivocar-se].

La nostra acadèmia dominicana de nivell terciari a Bagdad té com a símbol una creu dominicana amb un enorme signe d'interrogació. El seu lema és: «aquí totes les preguntes són permeses». Fa cent anys, un mestre de novicis els deia: «Penseu, per l'amor de Déu, penseu. No m'importa en què penseu, mentre penseu.»

La millor resposta a la violència és l'estudi, el compromís intel·ligent amb els altres. Per això, al mig d'una zona de guerra, el que cal són escoles. Fa un parell d'anys vaig visitar Homs, a Síria. La major part de la ciutat és un munt de runes bombardejades. Però allí, enmig de les ruïnes, vam trobar una escola per a infants amb discapacitats. El jesuïta holandès Franz van der Lugt s'havia negat a marxar tot i les amenaces de mort. Estava assegut al jardí quan algú va entrar i li va disparar. I allí, en una petita aula, hi havia un vell jesuïta egipci que continuava ensenyant. Aquesta és la imatge de l'esperança.

L'educació no té com a finalitat principal preparar-nos per a una feina, sinó nodrir el nostre goig pel significat, la necessitat més profunda de la nostra humanitat. Estudiar, especialment en plena crisi, expressa la nostra esperança que, al final, tot acabarà tenint sentit. Un patiment terrible pot temptar-nos a desesperar de trobar cap significat a la vida. Quan sant Òscar Romero, arquebisbe de San Salvador, va visitar l'escenari d'una massacre perpetrada per l'exèrcit salvadorenc, va trobar el cos d'un noi jove en una

³ Traducció de la cita dins: «Is it too late to save the world?», publicat a *The Guardian* el 4 de novembre de 2017.

séquia: «Només era un noi, al fons de la séquia, panxa enlaire. Es veien els forats de bala, les contusions dels cops, la sang resseca. Tenia els ulls oberts, com demanant la raó de la seva mort i sense entendre-la.»⁴ La desesperació és l'ensorrament de qualsevol esperança de sentit.

Primo Levi descriu com, un dia a Auschwitz, tenia set i va trencar un caramull de glaç per xuclar-lo. «Un guarda corpulent, que rondava per fora, me'l va arrabassar brutalment. 'Warum?' —Per què?— li vaig preguntar amb el meu pobre alemany. 'Hier ist kein Warum' —aquí no hi ha cap per què—.» L'estudi ens ensenya a no deixar mai de cercar el «per què?». Ens prepara per a aquella revelació última en què veurem Déu cara a cara. Sant Pau diu: «Ara el meu coneixement és limitat; després coneixeré del tot, tal com Déu em coneix.» (Primera carta als Corintis 13,12).

Estudiem no només textos, sinó també persones, i aprenem a llegir les seves lluites, pors i esperances amagades. Durant un viatge a Algèria, vaig conduir fins al Sàhara septentrional amb el bisbe dominic d'Orà. Els vols havien estat cancel·lats a causa dels combats. Ens vam endinsar directament en un enfrontament entre una multitud i l'exèrcit. Finalment, el nostre cotxe va quedar envoltat de gent amb pedres. Mai oblidaré el rostre d'un jove que es va plantar davant nostre amb una pedra de la mida d'una pilota de futbol, suspesa sobre el parabrisa. El seu rostre mostrava ràbia, però, sota la ràbia, s'hi podien veure onades de por i, sota la por, jo hi vaig veure el rostre d'un noi afable, el rostre d'algú que et podria caure bé. Tot ministeri cristià arrela en l'art de llegir rostres.

Així doncs, els mestres tenen un paper únic a l'hora de donar esperança als joves. Som animals cercadors de significat, i ells nodreixen allò que és més profund en la nostra humanitat.

Música

A la Bíblia, aquest significat últim, més enllà de l'abast de les paraules, s'entreveu en el cant i en la música. Al Llibre de les Revelacions, la victòria de la Resurrecció és celebrada amb un càntic nou (5,9) i amb música. El cant i la música són la victòria de l'harmonia sobre la discòrdia. Trenquen el silenci de la tomba. Cantem en un salm: «No són els morts els qui lloen el Senyor, ni els qui baixen al silenci del sepulcre» (Salms 115,17). Així doncs, cantem ara no només perquè és joiós, sinó en desafiament del silenci de la mort i en anticipació de l'harmonia del cel.

⁴ Traducció de la cita dins: Wright, Scott (2009) *Oscar Romero and the Communion of Saints*, Orbis: Nova York, p.37

Un dels meus grans penediments és no haver après a tocar un instrument musical quan era nen. M'hauria encantat tocar el violoncel. Massa tard. Espero amb deler les arpes del cel!

Fa uns anys vaig visitar Síria amb un grup que volia contactar amb comunitats cristianes aïllades. Tenia la intenció de tornar-hi fa tres setmanes, però hem hagut d'ajornar el viatge. La nostra base era un monestir als turons entre Damasc i Homs. Érem a només tres milles del front amb Daesh i els trets ens mantenien desperts a la nit. Hi havia foc d'artilleria d'un canó situat a només cinquanta metres. De fet, jo n'estava encantat, perquè era l'única cosa capaç de despertar el capellà anglicà amb qui compartia habitació i que roncava heroicament. Vaig comprendre per què la seva dona estava tan entusiasmada perquè continués visitant Síria. Cada matí, la campana del monestir ressonava, convocant-nos a la capella per cantar les lloances de Déu. Si els terroristes la sentien, què devien pensar d'aquell cant?

A la meravellosa *Des hommes et des dieux* [Dels déus i els homes], sobre un monestir trapenc a Algèria durant els violents anys noranta, hi ha una escena preciosa. Els monjos estan pregant en silenci quan un helicòpter, com un insecte monstruós, planeja amenaçadorament sobre el monestir, fent un soroll mut i brutal. Els monjos s'aixequen i canten un cant bellíssim, *Ô Père des lumières*. El cant fa retrocedir la bèstia sorollosa i lletja.

Vaig volar des de Jerusalem per estar amb el meu pare quan s'estava morint. Li vaig preguntar si hi havia alguna cosa que pogués fer per ell. Em va demanar que li portés el seu Walkman i la música del *Rèquiem* de Mozart i de *Les set últimes paraules de Crist a la creu* de Haydn. Quan algun dels germans s'està morint, ens reunim al voltant del llit per cantar la *Salve Regina*, encara que a vegades pot ser que obri un ull i digui: «No és una mica prematur?» Espero que l'última cosa que sentiré abans de morir serà els meus germans cantant! Probablement sense afinar.

No són només els cristians els qui fan música davant la mort. Quan el camp d'el Yarmouk, al sud de Damasc, va ser bombardejat, Aeham Ahmad va treure el seu piano, es va asseure al mig de les runes i va començar a tocar. Un periodista descriu l'escena així: «Enmig de la destrucció aleatòria, un jove amb una camisa de coll verd seu davant d'un piano al mig del carrer, aparentment aliè al perill dels trets de morter i dels francotiradors. Està dolorosament esprimitat; mesos d'alimentar-se només d'herbes bullides i de te amb canyella deixen el cos així. Toca i canta, gairebé per a ell mateix, totalment concentrat. Sembla un desafiament. Sembla la imatge de l'esperança. Sembla que hi hagi en aquest

món alguna cosa més poderosa que les bales i el gas tòxic.» ⁵Em pregunto amb quines cançons o quina música podem compartir la nostra esperança amb els joves d'avui.

Pregària

Jesús ensenya els seus deixebles a pregar, l'expressió més fonamental de l'esperança. Diu: «Demaneu, i us donaran; cerqueu, i trobareu; truqueu, i us obriran; perquè el qui demana, rep; el qui cerca, troba, i a qui truca, li obren.» (Evangeli segons Mateu 7,7-9) Preguem amb l'esperança confiada que Déu ens escolta. No hi ha res com una estada a l'Orient Mitjà per animar la pregària! Un dels meus germans, Herbert McCabe, deia que la gent en vaixells que s'enfonsen es queixen de moltes coses, però mai de distraccions en les seves oracions.

La més esperançada de totes les pregàries és l'Eucaristia. Jo només vaig arribar a entendre-ho celebrant-la en llocs com Rwanda, Síria i l'Iraq. Recordem com, la nit abans de morir Jesús, tot semblava enfonsar-se en el desastre. Judes havia traït Jesús. Pere estava a punt de negar-lo. La majoria dels altres deixebles fugirien. La comunitat s'ensorrava. Només s'albiraven desastre, sofriment i mort. Tota la vida de Jesús semblava un fracàs total. I en aquell moment més fosc, va fer un gest extraordinari d'esperança. Prengué el pa i digué: «Això és el meu cos, donat per vosaltres.» Aquest és el meu cos vessat per vosaltres. Va transformar la traïció en do. Va ser entregat a les mans dels seus enemics, però, per un miracle de la gràcia, això es convertí en un acte de lliurament als seus amics, els mateixos que eren a punt de fugir.

La nostra esperança és que la mort violenta sigui transformada en do amable. Actes aparentment inútils poden ser fecunds de maneres que mai no podríem anticipar. Vaig allotjar-me amb un bisbe dominicà, el beat Pierre Claverie, a Algèria, pocs dies abans que fos assassinat durant els disturbis que van sacsejar el país als anys noranta. Sabia que el vindrien a buscar, perquè no podien suportar que aquell bisbe catòlic fos amic dels musulmans. El van fer volar pels aires amb el seu xofer, un musulmà anomenat Mohamed Boukichi, qui el va anar a recollir a l'aeroport; quan van tornar a la casa del bisbe, ja els hi estaven esperant. Havien emplenat d'explosius un dels murs i el van detonar en el moment en què Pierre Claverie i Mohamed Boukichi van entrar a la casa. Quan vaig arribar per al funeral, tres dies després, encara hi havia una monja recollint-ne les restes amb una cullereta.

Mil musulmans van assistir al funeral. Una noia va donar el seu testimoni al final dient que havia tornat a l'islam gràcies a Pierre. Ell era també el bisbe dels musulmans.

⁵ Traducció de la cita dins: «What became of the pianist of Yarmouk», text d'Oliver Moody publicat a *The Times* el 21 de març de 2019.

Lentament, la catedral es va omplir d'un murmur en àrab. Vaig preguntar què deien: «Ell també era el nostre bisbe. Era el bisbe dels musulmans.» Ara la seva tomba és coberta amb flors deixades per cristians i musulmans.

És una paradoxa preciosa que el nostre gran sagrament d'esperança ens porti cada diumenge al moment més desolador de la història de l'Església, quan semblava totalment absent. Sovint, anar a l'Eucaristia un diumenge pot semblar una obligació feixuga. Confiem que el predicador no s'allargui massa! Una mare va anar a despertar el seu fill: «Aixeca't, és hora d'anar a missa.» Deu minuts després, ni rastre d'ell. Hi torna. «Per què he d'anar-hi, mare? És molt avorrit.» Ella li respon: «Per dues raons. Ja saps que s'ha d'anar a missa els diumenges i, a més, el bisbe de la diòcesi ets tu.» Estic segur que no es referia al bisbe Luis Ángel!

Quedar-se

Un últim signe d'esperança: quedar-se. A l'evangeli de Joan, quan Jesús parla d'ell mateix com el pa de vida que cal menjar, molts l'abandonen. «Des d'aquell moment, molts dels seus deixebles es van fer enrere i ja no anaven més amb ell. Llavors Jesús digué als Dotze: “¿També vosaltres em voleu deixar?” Simó Pere li respongué: “Senyor, a qui aniríem? Tu tens paraules de vida eterna. I nosaltres creiem i sabem que tu ets el Sant de Déu.”» (Evangeli segons Joan 6,66–69)

Els deixebles estaven tan desconcertats com la resta per les paraules estranyes de Jesús sobre menjar la seva carn. Què volia dir? Però va ser en aquest moment quan van entreveure el significat últim de la seva vida, «les paraules de la vida eterna». Així doncs, es queden, i en les darreres paraules de l'evangeli segons Mateu, el Senyor ens assegura que ell romandrà: «Jo soc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món.» (28,20)

Tornem a la meravellosa pel·lícula *Des hommes et des dieux*, on es mostra la petita comunitat de monjos decidint si fugir per salvar-se o si quedar-se. Un dels monjos diu als veïns musulmans: «Som com ocells a una branca, ocells que no saben si volaran lluny o es quedaran a la branca.» Els veïns responen: «Nosaltres som els ocells; vosaltres sou la branca. Si marxeu, perdem el suport.» Els monjos decideixen quedar-se, encara que això els costi la vida.

Rowan Williams, antic arquebisbe de Canterbury, va dir: «“No me'n vaig” és una de les coses més importants que podem sentir mai, ja sigui pronunciada per algú que ens vetlla

quan estem malalts, durant una conversa compartida o en un moment en què ens preguntem què passa al nostre barri i a la societat.»⁶

Amb qui i per a qui t'has de quedar? Potser a l'Església, malgrat els escàndols d'abusos sexuals o malgrat la manca d'atenció a la veu de les dones. Potser amb algú que t'ha traït o amb qui ja no ens divertim. Ens quedem perseverant en la lluita per un món just, resistint el rebuig als immigrants? Ens quedem perquè Déu es queda. Com podríem anar-no-se'n?

Així doncs, us he parlat d'activitats ben comunes: de petits actes, d'estudi i ensenyament, de pregària i, sobretot, de l'Eucaristia. De quedar-se. Agraïxo als meus germans i germanes de l'Orient Mitjà que m'hagin obert els ulls a l'esperança que contenen.

⁶ Text publicat a *The Times* la nit de Nadal de 2011.